

tele|estel

CUBA, POESIA I ARQUITECTURA

M'HA citat a l'estudi de treball del carrer Nicaragua, a les Corts. És un edifici construït per l'arquitecte Bofill, amb qui Goytisolo col·labora. L'estudi és una sola estança plena de racons, amb una mena de pista central a dos graons de desnivell amb la resta del pis, totalment emmoquetada i sense altres seients que tres cadires per a les taules de treball i dos llits. Qui vulgui seure, o fa servir aquests elements esmentats o ho fa com tothom i seu a terra. Tot és blanc i morat i com que és mig buit ja que en Goytisolo només ho fa servir per a treballar-hi, fa una impressió veritablement asèptica.

Parlem dels tres temes de què cal parlar amb en Goytisolo. De Cuba, de poesia i d'arquitectura. De Cuba i de poesia, perquè recentment ha tret un llibre de ràpida venda titulat *Nueva poesía cubana*. Perquè abans n'havia tret cinc de llibres amb poemes propis, perquè ell ha treballat de recopilació i traducció amb el volum *Poetas catalanes contemporáneos*. D'arquitectura, perquè som en una casa construïda en el taller de l'arquitecte Bofill, perquè ell ha col·laborat en les realitzacions arquitectòniques que culminen en dos grans projectes: a Reus, el barri Gaudí, i a Madrid, «la ciudad en el espacio». No bevem pas rom cubà tot conversant, sinó whisky que, de segur, deu éser escocès.

—Tu, com a justificació del teu fillocubanisme que t'ha portat a realitzar uns quants viatges a les illes, que t'ha portat a escriure sobre el seu país, que t'ha portat a recopilar en un volum la seva poesia nova, dius sempre que el teu besavi es va casar amb una cubana i que el teu avi va néixer a Cienfuegos, per què?

—Perquè és cert. Perquè el meu besavi, que era un home favorable a

la independència cubana, es va casar amb una dona d'allí, va tenir fills de tots colors i un d'aquests, el meu avi, va venir cap a Catalunya i va fer a Arenys de Munt una construcció pairal que barrejava els estils de masia catalana i «caserio» basc, amb moltíssims ingredients cubans propis d'«indiano», el que realment ell era.

—Com està actualment Cuba?

—Home, després d'uns anys d'eufòria, que són els que van seguir a la revolució del 59, és ara quan comencen a venir les dificultats. És indubtable que els moments més bonics de totes les revolucions són un cop s'han guanyat, i els pitjors són un cop s'han perdut. Després d'uns anys cal comptar amb les reaccions de la pròpia societat en el si de la qual ha tingut lloc la revolució. Un dels problemes clau amb què compta el règim cubà és que Cuba no té cap contacte amb cap país americà. No tan sols contacte diplomàtic, sinó aeri. Un veneçolà, per exemple, si vol anar a Cuba ha de travessar l'Atlàntic, venir a Madrid, i volar des d'ací novament cap allà. Només hi ha vols regulars setmanals de Madrid, des de Praga i des de Moscou. I n'hi ha un d'especial de retorns cap a Madrid, que és el vol dels refugiats, de tots aquells que no estan d'acord amb el règim de Castro i s'apunten en una llista i quan els toca el torn agafen aquest avió. Crec que ja n'han sortit més de quatre-cents mil, però penso que n'haurien de sortir, encara, mig milió més.

Parlem de les realitats de la revolució en el moment actual, que Goytisolo coneix.

—Crec que una de les realitzacions importants a Cuba, després de la revolució, ha estat l'abolició de l'analfa-

betament de salubritat més elevat, segons un recent informe de la U. N. E. S. C. O. En canvi es trobem en dificultats quant a roba, sabates, neveres... Perquè s'estan gastant totes les divises comprant maquinària per a mecanitzar la safra, per a fer les grans extraccions de níquel i per a obres públiques en les preses que cal fer amb urgència ja que Cuba ha de recollir l'aigua durant el temps de les pluges, si no esdevé seca. Ara, amb aigua, jo he vist tres collites l'any d'alfals, i que és una cosa absolutament insòlita.

—El teu llibre recent sobre la poesia cubana de després de la revolució, ha tingut una molt bona acollida del públic, a què ho atribueixes?

—És indubtable que a Espanya, no tan sols a Catalunya, hi ha prou simpaties envers Cuba. Hem de pensar, per exemple, que la gent gran encara recorda el fet que els nord-americans es dinamitessin el «Maine» com a excusa per a intervenir a la guerra de Cuba. Això, Castro i els seus ho saben i una de les primeres coses que van fer entrar a l'Habana va ser volar el monument als «herois del Maine». Encara que la nostra política oficial no és en absolut pro-castrista, el fet és que al país hi ha moltes simpaties pels cubans i el fet, també, és que clàssicament existeixen vols regulars amb l'illa. L'excusa que es dóna és semblant a la que dono jo amb tot això que el meu avi havia nascut allà. Aquí es parla de vincles, que indubtablement són certs, ja que els espanyols són molt ben rebuts a Cuba. Allí en diuen «gallegos». Un «gallego» català, un «gallego» andalús, un «gallego» basc... Allí nosaltres ho tenim tot pagat. Tasseguero que ens troben totes les virtuts del món.

—Canviem de tema. Deixem Cuba i parlem de la teva poesia. A part la seva funcionalitat purament literària, els teus poemes castellans han servit de base perquè uns intèrprets els cantessin: Paco Ibáñez, Patxi Andion, Massiel... La teva poesia és d'ús públic?

—No, no. Suposo que això només s'esdevé quan ja han passat molts anys de la mort del poeta. Ara mateix s'estan cantant cançons basades en les rimes de Bécquer i no crec que ningú li hagi demanat pas permís, oi? O el mateix Paco Ibáñez canta cançons de l'Arcipreste de Hita i tampoc. No, no. Ara, jo no escric mai lletres per a fer cançons. Són els poemes que hi ha en els meus llibres els que fan servir. Possiblement ha estat en Paco el qui n'hagi fet servir més. A mi m'agrada molt com canta en Paco els meus poemes. També m'agrada la versió de Patxi Andion del poema «Solo él», dedicat al «Che» Guevara. Ara, el cas de la Massiel va ser una mica estrany. Jo no la coneixia. Me la va presentar a Cuba (abans de tot allò de l'Eurovisió) el secretari de Fidel Castro, Carlos Francci. Després la vam trobar a Galícia quan aquest senyor i jo fèiem un treball sobre la tia Joana d'en Fidel, que vivia allí. Em va demanar un text i li vaig donar, és allò de «Deja la

totes les que ha cantat».

—Suposo que la poesia feta cançó t'ha donat molts dividends que la poesia en llibre...

—Sí, certament. Sobretot aquest disc de la Massiel. I allò de «Me lo decía mi abuelito», d'en Paco Ibáñez, que es va passar molt per televisió. Ara el que és molt clar és que la poesia no dóna per a viure... I és que si donés per a viure seria fatal. Joestic en contra d'aquesta concepció que impera en alguns països que ser escriptor és un càrrec. Com a P. U. R. S. S. És hipotecar-se d'alguna manera. Hi ha un moment en què els que fan que tu tinguis un pis a Moscou, una casa als afores i unes vacances al Mar Negre, o els que fan que tinguis un apartament a Manhattan i un xalet al camp, t'aconsellen el que has d'escriure. Et diuen que val més que escriguis això o allò altre... Ara, jo crec que l'escriptor tampoc no ha de passar privacions, ha d'escriure amb la panxa plena. Però ha de ser lliure sense pressions.

—Tu, que has nascut a Barcelona, que has viscut aquí, que parles el català, has fet tot el teu treball literari en castellà, per què?

—Jo sóc d'ascendència basco-cubana. A més, la meua mare, que era la catalana de la família, va morir a Barcelona quan jo era petit, durant uns bombardeigs en la guerra. Aleshores la meua llengua familiar ha estat la castellana, després de la guerra vaig anar al col·legi de jesuïtes de Sarrià, aquest on ara han iniciat l'ensenyament gratuït, però que aleshores parlaven de l'Imperi i ens feien cantar unes coses... Bé, doncs, jo he crescut en aquest ambient lingüístic castellà. I quan me n'he adonat ja no podia canviar.

—Bé, però aquestes influències castellanitzants també les han patit molts dels qui posteriorment han escrit en català...

—Les influències ambientals potser sí, però és que en el meu cas han estat sobrepasades per unes influències de tipus familiar. Però de tota manera, el fet d'haver parlat el català per esforç personal m'ha permès després de fer aquest treball de traducció al castellà i divulgació dels poemes catalans... A més, penso que la literatura catalana no pot prescindir dels escriptors catalans que escriuen en castellà, perquè si no hauriem de prescindir de Boscan.

D'arquitectura, pràcticament no em parlem. Sé que el taller funciona des del 62. Sé tot allò de la ciutat a l'espai a Madrid i el barri Gaudí de Reus. Sé que en Goytisolo, al taller, hi fa plànols —segons diu— i hi redacta tot el que calgui redactar.

En acomiadar-nos acabem parlant del recital de poesia catalana que va tenir lloc al Price recentment.

—Jo no hi vaig poder ser —em diu—, però penso que és molt interessant aquest tipus de manifestació, sempre que es faci amb molt de compte, tal com va fer-se la del Price, perquè corre el perill d'acabar essent uns jocs florals d'esquerra...

DIÀLEGS POPULARS

per ÀNGEL CASAS

JOSÉ AGUSTÍN GOYTISOLO, CUBA, POESIA I ARQUITECTURA

M'HA citat a l'estudi de treball del carrer Nicaragua, a les Corts. És un edifici construït per l'arquitecte Bofill, amb qui Goytísolo col·labora. L'estudi és una sola estança plena de racons, amb una mena de pista central a dos graons de desnivell amb la resta del pis, totalment emmoquetada i sense altres seients que tres cadires per a les taules de treball i dos llits. Qui vulgui seure, o fa servir aquests elements esmentats o ho fa com tothom i seu a terra. Tot és blanc i morat i com que és mig buit ja que en Goytísolo només ho fa servir per a treballar-hi, fa una impressió veritablement asèptica.

Parlem dels tres temes de què cal parlar amb en Goytísolo. De Cuba, de poesia i d'arquitectura. De Cuba i de poesia, perquè recentment ha tret un llibre de ràpida venda titulat *Nueva poesía cubana*. Perquè abans n'havia tret cinc de llibres amb poemes propis, perquè ha fet un treball de recopilació i traducció amb el volum *Poetas catalanes contemporáneos*. D'arquitectura, perquè som en una casa construïda en el taller de l'arquitecte Bofill, perquè ell ha col·laborat en les realitzacions arquitectòniques que culminen en dos grans projectes: a Reus, el barri Gaudí, i a Madrid, «la ciudad en el espacio». No bevem pas rom cubà tot conversant, sinó whisky que, de segur, deu ésser escocès.

—Tu, com a justificació del teu fillocubisme que t'ha portat a realitzar uns quants viatges a les illes, que t'ha portat a escriure sobre el seu país, que t'ha portat a recopilar en un volum la seva poesia nova, dius sempre que el teu besavi es va casar amb una cubana i que el teu avi va néixer a Cienfuegos, per què?

—Perquè és cert. Perquè el meu besavi, que era un home favorable a

la independència cubana, es va casar amb una dona d'allí, va tenir fills de tots colors i un d'aquests, el meu avi, va venir cap a Catalunya i va fer a Arenys de Munt una construcció pairal que barrejava els estils de masia catalana i «caserio» basc, amb moltíssims ingredients cubans propis d'«indiano», el que realment ell era.

—Com està actualment Cuba?

—Home, després d'uns anys d'eufòria, que són els que van seguir a la revolució del 59, és ara quan comencen a venir les dificultats. És indubtable que els moments més bonics de totes les revolucions són un cop s'han guanyat, i els pitjors són un cop s'han perdut. Després d'uns anys cal comptar amb les reaccions de la pròpia societat en el si de la qual ha tingut lloc la revolució. Un dels problemes clau amb què compta el règim cubà és que Cuba no té cap contacte amb cap país americà. No tan sols contacte diplomàtic, sinó aeri. Un veneçolà, per exemple, si vol anar a Cuba ha de travessar l'Atlàntic, venir a Madrid, i volar des d'ací novament cap allà. Només hi ha vols regulars setmanals de Madrid, des de Praga i des de Moscou. I n'hi ha un d'especial de retorns cap a Madrid, que és el vol dels refugiats, de tots aquells que no estan d'acord amb el règim de Castro i s'apunten en una llista i quan els toca el torn agafen aquest avió. Crec que ja n'han sortit més de quatre-cents mil, però penso que n'haurien de sortir, encara, mig milió més.

Parlem de les realitats de la revolució en el moment actual, que Goytísolo coneix.

—Crec que una de les realitzacions importants a Cuba, després de la revolució, ha estat l'abolició de l'analfabetisme (que tenia un índex molt alt fa deu anys) i és el país d'Amèrica, després dels Estats Units que té el coeficient de salubritat més elevat, segons un recent informe de la U. N. E. S. C. O. En canvi es trobem en dificultats quant a roba, sabates, neveres... Perquè s'estan gastant totes les divises comprant maquinària per a mecanitzar la safra, per a fer les grans extraccions de níquel i per a obres públiques en les preses que cal fer amb urgència ja que Cuba ha de recollir l'aigua durant el temps de les pluges, si no esdevé seca. Ara, amb aigua, jo he vist tres collites l'any d'alfals, i que és una cosa absolutament insòlita.

—El teu llibre recent sobre la poesia cubana de després de la revolució, ha tingut una molt bona acollida del públic, a què ho atribueixes?

—És indubtable que a Espanya, no tan sols a Catalunya, hi ha prou simpaties envers Cuba. Hem de pensar, per exemple, que la gent gran encara recorda el fet que els nord-americans es dinamitessin el «Maine» com a excusa per a intervenir a la guerra de Cuba. Això, Castro i els seus ho saben i una de les primeres coses que van fer entrar a l'Havana va ser volar el monument als «herois del Maine». Encara que la nostra política oficial no és en absolut pro-castrista, el fet és que al país hi ha moltes simpaties pels cubans i el fet, també, és que clarissimament existeixen vols regulars amb Pílla. L'excusa que es dona és semblant a la que dono jo amb tot això que el meu avi havia nascut allà. Aquí es parla de vincles, que indubtablement són certs, ja que els espanyols són molt ben rebuts a Cuba. Allí en diuen «gallegos». Un «gallego» català, un «gallego» andalús, un «gallego» basc... Allí nosaltres ho tenim tot pagat. Tasseguero que ens troben totes les virtuts del món.

—Canviem de tema. Deixem Cuba i parlem de la teva poesia. A part la seva funcionalitat purament literària, els teus poemes castellans han servit de base perquè uns intèrprets els cantessin: Paco Ibáñez, Patxi Andion, Massiel... La teva poesia és d'ús públic?

—No, no. Suposo que això només s'esdevé quan ja han passat molts anys de la mort del poeta. Ara mateix s'estan cantant cançons basades en les rimes de Bécquer i no crec que ningú li hagi demanat pas permís, oi? O el mateix Paco Ibáñez canta cançons de l'Arcipreste de Hita i tampoc. No, no. Ara, jo no escric mai lletres per a fer cançons. Són els poemes que hi ha en els meus llibres els que fan servir. Possiblement ha estat en Paco el qui n'hagi fet servir més. A mi m'agrada molt com canta en Paco els meus poemes. També m'agrada la versió de Patxi Andion del poema «Solo él», dedicat al «Che» Guevara. Ara, el cas de la Massiel va ser una mica estrany. Jo no la coneixia. Me la va presentar a Cuba (abans de tot allò de l'Eurovisió) el secretari de Fidel Castro, Carlos Francci. Després la vam trobar a Galícia quan aquest senyor i jo fèiem un treball sobre la tia Joana d'en Fidel, que vivia allí. Em va demanar un text i li vaig donar, és allò de «Deja la

flor». Jo estic convençut que és una de les cançons més bones, la música estava molt idòniament ajustada, de totes les que ha cantat.

—Suposo que la poesia feta cançó t'ha donat molts més dividends que la poesia en llibre...

—Sí, certament. Sobretot aquest disc de la Massiel. I allò de «Me lo decía mi abuelito», d'en Paco Ibáñez, que es va passar molt per televisió. Ara el que és molt clar és que la poesia no dona per a viure... I és que si donés per a viure seria fatal. Jo estic en contra d'aquesta concepció que impera en alguns països que ser escriptor és un càrrec. Com a P. U. R. S. S. És hipotecar-se d'alguna manera. Hi ha un moment en què els que fan que tu tinguis un pis a Moscou, una casa als afores i unes vacances al Mar Negre, o els que fan que tinguis un apartament a Manhattan i un xalet al camp, t'aconsellen el que has d'escriure. Et diuen que val més que escriguis això o allò altre... Ara, jo crec que l'escriptor tampoc no ha de passar privacions, ha d'escriure amb la panxa plena. Però ha de ser lliure sense pressions.

—Tu, que has nascut a Barcelona, que has viscut aquí, que parles el català, has fet tot el teu treball literari en castellà, per què?

—Jo sóc d'ascendència basco-cubana. A més, la meua mare, que era la catalana de la família, va morir a Barcelona quan jo era petit, durant uns bombardeigs en la guerra. Aleshores la meua llengua familiar ha estat la castellana, després de la guerra vaig anar al col·legi de jesuïtes de Sarrià, aquest on ara han iniciat l'ensenyament gratuït, però que aleshores parlaven de l'Imperi i ens feien cantar unes coses... Bé, doncs, jo he crescut en aquest ambient lingüístic castellà. I quan me n'he adonat ja no podia canviar.

—Bé, però aquestes influències castellanitzants també les han patit molts dels qui posteriorment han escrit en català...

—Les influències ambientals potser sí, però és que en el meu cas han estat sobrepasades per unes influències de tipus familiar. Però de tota manera, el fet d'haver parlat el català per esforç personal m'ha permès després de fer aquest treball de traducció al castellà i divulgació dels poemes catalans... A més, penso que la literatura catalana no pot prescindir dels escriptors catalans que escriuen en castellà, perquè si no hauriem de prescindir de Boscan.

D'arquitectura, pràcticament no em parlem. Sé que el taller funciona des del 62. Sé tot allò de la ciutat a l'espai a Madrid i el barri Gaudí de Reus. Sé que en Goytísolo, al taller, hi fa plànols —segons diu— i hi redacta tot el que calgui redactar.

En acomiadar-nos acabem parlant del recital de poesia catalana que va tenir lloc al Price recentment.

—Jo no hi vaig poder ser —em diu—, però penso que és molt interessant aquest tipus de manifestació, sempre que es faci amb molt de compte, tal com va fer-se la del Price, perquè corre el perill d'acabar essent uns jocs florals d'esquerra...